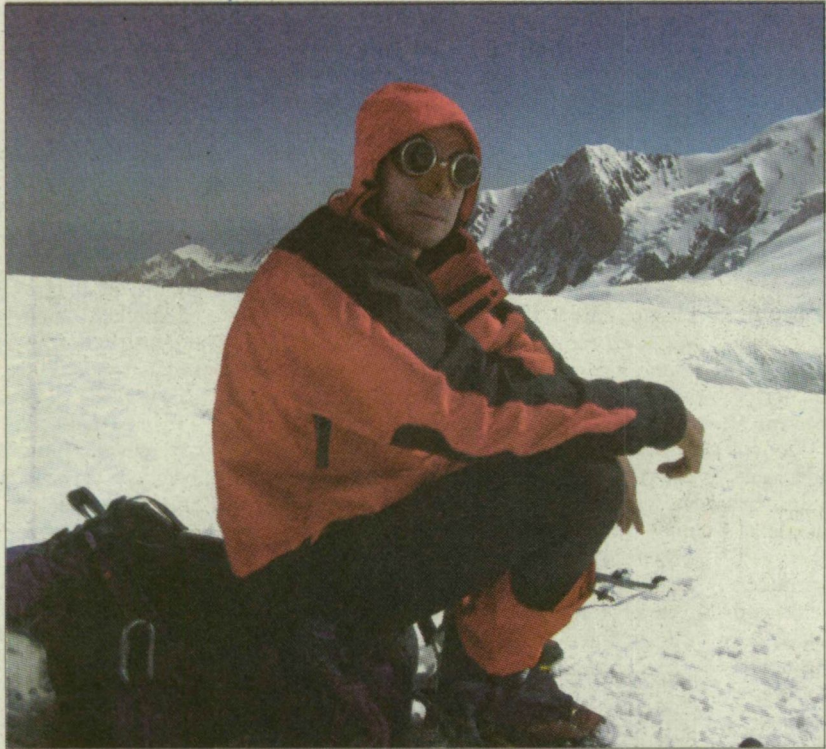

Tudták: ha hibáznak, meghalhatnak – A hétezerest gyorsan kell támadni

Szegedi hegymászók csúcса: a Lenin

Tóth Boromisza Bélának a hideg és a meleg ellen is védekezni kellett. A hegymászók táborokban gyűjtöttek erőt a csúcsra jutáshoz

Fotó: DM/DV

Megmászta a 7134 méter magas Lenin-csúcsot három szegedi fiatalember augusztus közepén. Szegedi hegymászó ilyen magasra előttük sosem jutott, de nekik sem volt könnyű: többször kénytelenek voltak visszafordulni és az élmük is elfogyott.

Szegedi hegymászók még sosem jutottak olyan magasra, mint az a három fiatalember, aki augusztus közepén megmászta a Pamír hegységben álló 7134 méter magas Lenin-csúcsot Kirgizisztán és Tadzsikisztán határán. Az Adrenalin ESK hegymászói, Dobó Barna augusztus 14-én, Tóth Boromisza Béla és Barta Károly egy nappal később hódította meg a csúcsot. Negyedik társuk, Gránicz János

7000 méter után a kedvezőtlen időjárás miatt kénytelen volt feladni.

Csak felhő ne jöjjön

A Lenin-csúcs hegymászó körökben azon ismert hétezeresek közé tartozik, ahová még nem kell drága csúcsegyedélyt váltani, és technikailag sem túl nehéz a meghódítása. Ezért első hétezeresnek kiváló a négyezer méteren korábban már járt hegymászóknak.

Nehézségek azonban így is akadnak: a 23 napig tartó túra alatt sokszor mínusz 10–15 fokban éltek a hegymászók, erős szél esetén pedig a hideg az elviselhetlenségig fokozódott. Az alacsonyabb régiókban viszont a napon akár 40 fok fölé is emelkedett a hőmérséklet. Az utolsó,

csúcsra vezető szakasz viszonylag hosszú, mégis gyorsan kellett megtenni a kiszámíthatatlan időjárás miatt. Ha felhő borítja a hegytetőt, könnyű eltévedni – ez történt az orosz női válogatottal is, akik ezen a csúcson veszítették életüket a több napig tartó viharban.

Ödémaveszély

– Az embernek olyan kihívást kell vállalnia, ami sem mentálisan sem fizikailag nem haladja meg a képességeit. Tudtuk, hogy ha hibázunk, bármikor meghalhatunk – fogalmazott Tóth Boromisza Béla.

Ahhoz, hogy biztonságosan közelítsék meg a csúcsot, a hegymászóknak akklimatizálódni kellett, ami 14–16 napig tartott. Ez idő után 1–2 napot csúcsközelben is képesek voltak eltölteni anélkül, hogy tüdő- vagy agyödémától kellett volna tartaniuk. A szegediekkel egy időben a csúcs felé tartó iráni hegymászó nem tartotta be ezt az időt, ő meghalt a hegyen. Tóth Boromisza Bélának, ha a közelben vannak, talán megmenthették volna, dr. Szabad

Gábor hegymászó ugyanis olyan gyógyszeresomagot állított össze számukra, mely az ödéma kialakulását késleltető injekciót is tartalmazott.

Támadás, több menetben

A szegediek többször is megkísérelték elérni a hegytetőt, de a rossz idő miatt kénytelenek voltak visszafordulni. Csúcsátmadó pozícióban azonban nem tölthettek el sok időt, hiszen ekkora magasságban – hatezer méter fölött – már akkor is folyamatosan gyengültek, ha csak a sátorban feküdtek. Ezért visszatértek a 5300 méteren fekvő kettes táborig, ahol megpróbáltak pihenni. Az életük itt jobbára a sátorra korlátozódott, a megszokottnál 10–15-ször nagyobb UV-sugárzás ugyanis elviselhetetlen volt. Élmük is gyorsan fogyott, hiszen a csúcsátmadás egy héttel tovább tartott a tervezettnél. A tetőre ezért szó szerint is kiéhezve jutottak fel. Visszafelé a többi hegymásztól kaptak élelmet, de így is napokig csak zabpelyhen és tészta éltek. – Hosszú ideig tartott elérni a csúcsot,

de amikor mégis sikerült, az értelmet adott a sok szenvedésnek. Szembesülni a saját törékenységünkkel és a természet nagyságával igazán emberformáló. De az élmény olyan nagy és nehezen feldolgozható, hogy valójában utólag érik be bennem – mondta Tóth Boromisza Béla.

A hegymászó hozzátette, voltak pillanatok a hegyen, amikor úgy érezte, hogy ilyen magasra többé nem akar eljutni. Ma már nem így gondolja.

A szovjet utódállamokban öt hétezeres hegy van. Azokat a hegymászókat, akik mind az ötöt megmázták, hópárducoknak nevezik. Magyarországon egyelőre Eröss Zsolt az egyetlen hópárduc.

GONDA ZSUZSANNA

VAN MAGASABB IS

A csúcsot azért nevezték el Leninről, mert a legmagasabbnak hitték a Szovjetunióban. Amikor kiderült, hogy van csúcs 7495 méteren is, és azt is el kell nevezni, a szovjetek bajban voltak, de végül megtalálták a kiutat: ez lett a Kommunizmus-csúcs.

Orchideák lépten-nyomon – „Terjeszteni az ígét”

Az ásóththalmi Csodarét keresztanyja Katalin

Számtalan helyről ő mutatott ki először növényritkaságokat a megyében. Természetvédelmet oktat a szegedi egyetemen, élete legnagyobb eredményének épp ezt tartja, „terjesztheti az ígét”. Margóczi Katalin – az első magyar nyelvű természetvédelmi biológiával foglalkozó kötet szerzője, a környezetvédelmi minisztériumtól Pro Natura-díjat kapott természetvédő – szak tudását három nemzeti park is igénybe veszi.

Az ásóththalmi Csodaréten huszonkétféle védett növény található meg, és ezek mintegy fele – orchidea. Orchideát általában trópusokon képzel el az ember, fák, de egyes orchideafajok mérsékelt égövi, s talajlakók. – Hogy egy ilyen, nem túl nagy területen ennyire sokféle forduljon elő belőlük, a legnagyobb ritkaság – hívja föl a figyelmet Margóczi Katalin, az SZTE Ökológiai Tanszékének docense, aki a nevet is adta a Csodarétnek.

Világos rózsaszín vitézkosbor

Virágzási sorrendben ismerteti őket. Kezdi a sort az agárkosbor, sötétbordóban pompázva, és folytatja a vitézkosbor. – Azért vitézkosbor, mert virágja akár egy vitéz. Van csákója, mint egy huszárcsákó, s van keze-lába. A „vitéz” tehát érthető, de a „kosbor”? Az orchideák régről fennmaradt magyar neve. Orchideáink hivatalos elnevezése azonban nem mindig tartalmazza ezt a szót – tehát minden kosbor orchidea, de nem minden orchidea kosbor. A vitézkosbor egyébiránt világos rózsaszín, és sötétbordó foltokkal ékes. A pókbangó pedig? Virágja pókot utánoz, ugyanis pók gon-

doskodik beporzásáról, így terjedéséről. A pók – megpróbálván párosodni a virágpókkal – egyik pókbangóról a másikra mászik, elvégezve a beporzást. A vitézvirág előtti biborpirosával a tájat, a mocsári kosbortól pedig csak úgy liláll a semlyék. Élnek olyan orchideák is itt, melyekből csak egy-egy szál tűnik elő, az is sokévente. Aztán évekig egyetlen sem, sehol. Ilyen a szúnyoglábú bibircsvirág, neve ellenére legigazibb orchidea, és például a mocsári nőszőfű.

Napfényország patrónusa

– A pesti botanikusok, amikor meghallották, mi minden található a területen, megdöbbentek és rohantak Szegedre – illusztr-

rálja a kutató a Csodarét (országosan védett, a Kiskunsági Nemzeti Park része) jelentőségét. Mi pedig itt fűzzük hozzá: legalább húszféle helyről Margóczi Katalin mutatott ki először a megyében védett növényt, s ez a tudomány világában nagyon nagy szám. Az is, hogy három nemzeti parknak dolgozik: elsősorban a Kiskunsági Nemzeti Park területein lévő élőhelyeket vizsgálja, a Körös–Maros Nemzeti Park tudományos tanácsának tagja, s az ország túlfelén, a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén is folytat kutatásokat. Ő az első magyar nyelvű természetvédelmi biológiai tárgyú tankönyvnek, és a megyei önkormányzat gondozásában megjelent Napfényország című kötet növényekkel foglalkozó fejezetének szerzője – most épp egy jelentős nemzetközi ökológiai folyóiratba ír cikket. Élete legnagyobb sikerélményének tartja, hogy természetvédelmet oktathat. Mint mondja: „terjeszthetem az ígét.” Egyébként Gallé László invitálta az ökológiai tanszékre,

annak megalakulásakor. Térjünk vissza a Csodarétre!

– Nemcsak orchidea van itt, hanem egyhajú virág, szibériai, illetve fátyolos nőszirm, mocsári kardvirág, mely a Csodarét egyik legnagyobb szenzációja. S akad kornistárnics is, épp most virágzik. Rokonaival együtt magas hegysek lakója – halljuk Margóczi Katalintól. Ásóththalmom minden, csak nem magas hegység, és lám, mégis virít a kornistárnics enciánkék virágja! Valóban csodarét a Csodarét!

A megkerült mételyfű

Megjegyzendő: Margóczi Katalin nem azért járja a Csodarétet, s általában a megyét, hogy növényritkaságokat fedezzen föl, hanem mert ökológusként azt kutatja: milyen hatások befolyásolják a különböző élőhelyek növényállományának alakulását. Ezt azért fontos tudni, hogy a leghatékonyabb módon lehessen őket védeni.

Ami sokszor egyáltalán nem egyszerű – mint az uniós védettség, mételyfű nevű páfrány esete is mutatja. – Hódmezővásárhely mellett találtuk meg, itt volt belőle a legtöbb a Körös–Maros Nemzeti Parkban. Aztán eltűnt. Kiderítettük: csak szűnsőséges viszonyok közt tud megmaradni, ott, ahol egyszer túl sok a csapadék, másszor túl kevés. Ha normálisak a viszonyok, a többi növény rögtön ellepi a területet, és kiszorítja a mételyfűvet. De most olyan az időjárás, hogy lehet: nemsokára megint előbújik ez a ritkánál is ritkább páfrány. F. CS.

Margóczi Katalin ökológiai kutatás közben, a Fertő-Hanság Nemzeti Park területén

DM/DV-fotó

ŐSZI FÜZTEKERCS

Legnagyobb veszély, ami a növényritkaságokat fenyegeti, hogy élőhelyüket egyszerűen beszántják – legalábbis ott, ahol maga a terület nem védett. Ez történt évekkel ezelőtt Kiskundorozsmán, ahol az őszi fűztekercs élt – tizenvalahány példányban. Ez volt az egyetlen hely a megyében, ahol egyáltalán előfordult. Aztán a tulajdonos rájött, hogy azt a szikes-sóvány, terméketlen területet úgysem tudja használni semmire, s föl hagyott a művelésével. És néhány példányban, lám, újjászülött főnixként ismét előtűnt a fehér fűztekercs.